

**FATİH AKIN'IN "KURZ UND SCHMERZLOS" FİLMİNDE TÜRK-
ALMAN GENÇLİK ALT KÜLTÜRLERİNİN YANSIMALARI****REFLECTIONS OF TURKISH-GERMAN YOUTH SUB-CULTURES
IN FATİH AKIN'S FILM "KURZ UND SCHMERZLOS"**

*Hikmet ASUTAY**
*Oktay ATİK***

Özet:

Bu çalışmada Türk-Alman yazınında gençlik kavramının ne olduğunu, gençlik alt kültürlerini ve sorun odaklarını saptamak amaçlanmıştır. Türk-Alman yazınında "Gençlik" kavramını açıklamak ve gençlik alt kültürlerinin ve sorun odaklarının ne şekilde vuku bulduğunu örneklendirmek amacı ile Fatih Akın'ın filmografisinden bir film seçilmiştir. Film belirlenen ölçütler doğrultusunda incelenecektir. Araştırmada "Gençlik" kavramının Türk-Alman yazınında ne olduğu ve gençlik alt kültürlerinin ve sorun odaklarının Türk-Alman yazınında nasıl ortaya çıktığı cevaplanacaktır. Araştırmanın sınırı Türk-Alman sinemasında önemli başarılarla imza atmış ünlü yönetmen ve yapımcı Fatih Akın'ın 1998 yılında çektiği ilk uzun metraj filmi olan "Kurz und Schmerzlos" (Kısa ve Acısız) adlı filmi kapsamaktadır. Araştırmanın önemi bu konuda yapılan çözümlerinin genellikle Türk-Alman yazınında verilmiş eserler üzerine yoğunlaşmak yerine aynı alanda öneme sahip bir filmi odak noktası yapmasından gelmektedir.

Anahtar Kelimeler: Gençlik Yazını, Gençlik Alt Kültürleri, Göçmen Edebiyatı, Türk-Alman Yazını ve Sineması.

Abstract:

It is aimed in this study to determine the conception "youth", subcultures of youth and problem focuses in german-turkish literature. A Film from filmography of Fatih Akın, is chosen to explain youth conception in migrant literature and to illustrate the way how sub cultural elements and problem focuses occur. The film will be examined according to specific criteria. In the study, the questions what youth in german-turkish literature means and how sub cultural elements and problem focuses come off, will be answered. The limit of research contains the first feature-length film, produced in 1998, of Fatih Akın, who is a famous director and producer and has great successes in german-turkish cinema. The importance of this

* Doç. Dr.: Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yabancı Diller ve Eğitimi Bölümü Alman Dili Eğitimi Ana Bilim Dalı - Edirne hikmetasutay@yahoo.de

** Yüksek Lisans Öğrencisi, Trakya Üniversitesi SBE Yabancı Diller Eğitimi Alman Dili Eğitimi Bilim Dalı - Edirne oktayatik@hotmail.com

study comes from its putting a german-turkish movie instead of written works in focal point.

Key words: Youth Literature, Youth Subculture, Migrant Literature, German-Turkish Literature and Cinema.

Giriş

Kültür insanın karakterini, çevresini ve alışkanlıklarını şekillendiren bir görüngüdür. Bu yüzden yaşamın her anında, başka bir kültür içinde yaşanılsa bile, kendi kültürünün varlığı söz konusudur. İşte bu noktada her zaman kendini ve kendi kültürünü ortaya koyma çabası içinde olan gençlik ön plana çıkmaktadır. Bu açıdan bakıldığında başka kültür içinde kendi kültürüne bağlı kalarak yaşamının ortaya çıkardığı kuşak çatışmalarını sergilemek, bu çatışmalardan doğan sorunları ve gençlik alt kültürlerini örneklendirmek amacıyla çalışmanın amacına uygun olarak Türk-Alman yazınının ürünü olan bir film seçilmiştir. Film, Türk-Alman sinemasının etkili olarak ortaya çıktığı doksanlı yıllarda (1998) Fatih Akın tarafından yapılmıştır ve kendisinin ilk uzun metraj filmidir.

"*Kurz und Schmerzlos (Kısa ve Acısız)*" adını taşıyan ve hem ana, hem de yan karakterlerini gençlerin oluşturduğu film, Almanya'da çok kültürlü ortamda yetişen gençlerin toplumda egemen kültür dışında kendi aralarında oluşturdukları alt kültürler ve bu alt kültürleri oluşturmaya iten sorun odakları bakımından incelenecektir. Gençlik alt kültürleri bağlamında yapılan incelemede gençlerin beraber oldukları mekânlar, aralarında kullandıkları kendilerine özgün dil ve ifade biçimleri, buldukları ortamda dinledikleri müzikler ve bunlara uygun dans figürleri esas alınmıştır. Sorun odakları incelenirken ise kuşaklar arası çatışma, iki kültür arasında yaşamının verdiği bunalım, toplumdaki uzaklaşım özgür olma düşüncesi, suç ve uyuşturucuya olan meyil üzerine odaklanılmıştır. Gençlik alt kültürleri ve sorun odakları incelenirken filmdeki kronolojik sahne sıralaması dikkate alınmamış, sadece ilgili ölçütleri içeren sahnelerden alıntılar yapılmıştır.

Çalışmada öncelikle gençlik kavramı açıklanarak gençlik alt kültürlerinden ve bunları yansıtan gençlik yazınının varlığından söz edilecektir. Çalışmanın Türk-Alman yazını ile sınırlı olması nedeniyle Almanya'ya işçi göçünden ve Türk-Alman yazınına oluşturan toplumsal-siyasal koşullardan genel olarak bahsedilecektir. Sonrasında ise Türk-Alman yazınındaki gençlik yazını çerçevesinde "*Kurz und Schmerzlos*" filmindeki gençlik alt kültürleri ve sorun odakları incelenecektir.

1. Gençlik Kavramı

İnsanoğlu doğumundan yaşlılığına kadar sürekli bir gelişim içinde bulunan bir varlıktır. Bu bağlamda yaşadığı süreç içerisinde bazı evrelerden geçmektedir. Gençlik de biyolojik, ruhsal ve aynı zamanda toplumsal-kültürel evrelerden biridir. Farklı doğal koşulların (iklim, coğrafi koşullar, beslenme alışkanlıkları vb.) insan üzerindeki etkileri dikkate alındığında gençlik evresinin de kültürden kültüre farklılık göstereceği ortadadır. Dolayısıyla kesin çizgilerle birbirinden ayrılacak bir yaş aralığı belirlemek imkânsızdır. Ancak gençlik dönemine ait yaş aralığının farklılığına rağmen en genel tanımıyla gençlik “*insan hayatının ergenlikle orta yaş arasındaki dönemidir*” (GTS).

Kesin bir gençlik yaşının bulunmaması nedeniyle gençlik yaşı değişik ülkelerde değişik şekillerde belirlenmiştir. Bunda bireyin hayatındaki çeşitli durum değişikliklerinin de payı vardır. Okul süreci, işe başlama yaşı, aileden ayrılıp kendi yaşamını kurma, evlilik gibi dönüm noktaları bu sürece etki eden faktörlerdendir. Ancak bu faktörler her bireyin hayatında farklı zamanlarda gerçekleşmesi yönünden eleştirilmiştir. Yine de gençlik yaşına sınırlama getiren kurumlar da olmuştur. Örneğin Eğitim Araştırmaları Bilgi Birimi (ERIC) gençlik yaşını 18 – 22 yaş aralığında bulunanlar olarak tanımlarken Eğitimsel İlerlemeye Ulusal Değerlendirme (NAEP) 21 – 25 yaş aralığına işaret etmektedir (bkz. Nilsen ve Donelsen, 2009: 3). Günümüzde çocukların erken büyüdüğü de bilinen bir gerçektir. Böylelikle gençlik çağının sınırları daha da aşağı çekilmiştir. Öğrenim süresinin uzun olması ve buna bağlı olarak meslek ediniminin daha ileri yaşlarda gerçekleşmesi gençlik sürecine etki eden faktörlerin eleştirilmesini haklı çıkarmaktadır. Bu bağlamda günümüz ergenlik çağı 12 ile 30 yaş arası olarak gösterilmektedir (bkz. Asutay, 2012: 8-23).

Ergenlik ile yetişkinlik arasındaki geçiş dönemi olan gençlik çağında da bireyin geçirdiği biyolojik, ruhsal ve toplumsal-kültürel değişimler devam etmektedir. Ergenlik dönemindeki fiziksel ve ruhsal değişimler gençlik döneminde kimlik kazanımıyla devam eder ve gençte benlik oluşumu başlar. Benlik oluşumunun başlamasıyla kuşaklar arası çatışmalar da gündeme gelmektedir. Bir tarafta kendi dünyasını kuran genç ile diğer tarafta ondan beklentileri olan ailenin hatta toplumun varlığı bu çatışmalara dayanak oluşturmaktadır. İşte bu noktada gençliğin üzerindeki etkilere tepki olarak gençlerin kendi göstergeleri olan alt-kültürler ortaya çıkmıştır.

1.1. Gençlik Alt-Kültürleri

Gençlik alt-kültürlerinden bahsetmeden önce alt-kültür kavramını açıklamak yararlı olacaktır. Adından da anlaşılacağı üzere var olan kültürün içinde farklı azınlık gruplar arasında oluşan kültür çeşididir. Bunu H. İbrahim Bahar şöyle açıklar:

"Toplumda ana kültürün, egemen kültür dışında toplumun bazı kesimlerinin kendilerine özgü geliştirmiş oldukları kültüre "alt kültür" denir. Alt kültürler, toplumlardaki farklı sosyo-ekonomik veya etnik grupların ana kültürden ayrılan toplumsal kuralları ve yaşam tarzlarıdır" (Bahar, 2009: 56).

Kısacası alt kültürler, gençlerin içinde buldukları düzene tepkileridir. Bu tepki gerek topluma karşı, gerek eğitim-öğretim sistemine karşı gerekse aileye karşıdır (bkz. Asutay, 2012: 33). Gençlik toplum içinde kendi göstergesi olan alt kültürler aracılığı ile toplum içinde kendini kanıtlama çabası gösterir. Alt kültürleri gençliğe cazip kılan etmenlerin varlığına dair öne sürülebilecek en geçerli kanıt toplumdaki sürekli değişimdir ve bu değişimden etkilenen kesimlerin başında gençlik vardır. Teknolojik gelişmelerin toplumsal değişime hız kazandırdığı da göz önüne alınırsa, kuşaklar arasında meydana gelen kopukluklar gençleri yeni arayışlara yönlendirmektedir (bkz. Doğan, s.110).

Gençliğin olduğu her yerde alt kültür de vardır. Öyle ki bunlardan bazıları dünya çapında geçerliliğe sahiptir ve bu akımlara mensup kişiler dünyanın neresinde olursa olsun hep aynı giyim-kuşam tarzındadırlar. Ellili ve altmışlı yıllarda dünyayı saran Rock fırtınası da kendine has kitlesi ve göstergeleri ile bir gençlik alt kültürüdür ve tüm dünyada kitlelere hitap etmesi yine gençler sayesinde. Bundan başka seksenli ve doksanlı yıllardan bu yana güncelliği hâlen devam eden popüler kültür etkinliklerinden olan disko ve bar gibi ortamlarda yüksek sesli müzik eşliğinde yapılan dans figürleri ve günümüzde duygusalılıkları ile öne çıkan "Emo"ların¹ ya da siyasi ve toplumsal düzene olan aykırılıklarını *hip-hop* ve *rap* gibi müzik türlerinde dile getiren kesimin giyim kuşamları ve kullandıkları aksesuarlar tüm dünyada benzer şekillerdedir. Bu anlamda gençlerin köklü değişikliklerde toplumda hep en başta olup bir lokomotif işlevi görmüş olduklarını ifade etmek yanlış olmaz (bkz. Asutay, 2001: 2).

İşte tüm bu temaları gerek yazılı eserlerde, gerekse filmlerde işleyen ve hedef kitlesi gençler olan bir gençlik yazınının varlığı söz konusudur. Ancak konunun sınırları gereği bunu Türk-Alman yazını çerçevesinde ele alacağız. Türk-Alman yazını içindeki gençlik alt kültürlerine gelmeden önce Almanya'daki dış göç yazınının tarihsel gelişimini ele almakta fayda vardır.

2. Dış Göç Yazını

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra sanayinin büyük bir hızla gelişmesi Almanya'da işçi gücünde önemli ölçüde açığa neden oldu. Bu yüzden

¹ Emo sözcüğü İngilizcede duygusal anlamına gelen "emotional" sözcüğünün kısaltmasıdır. Emo sözcüğü altında bir alt kültür oluşturan gençler farklı giyimleri ve saç şekilleriyle dikkat çekerler. Saçlarını tek gözlerini kapatacak kadar öne yatırır ve geriye kalan kısmını spreyle kabartırlar. Gözlerinin alt kısmına kalem çekmeleri, yüzlerine çok sayıda piercing takmaları ve vücutlarının çeşitli yerlerindeki dövmeleleri de öne çıkan diğer özellikleridir.

Almanya altmışlı yılların başında diğer ülkelerden işçi gücü satın almaya karar verdi (bkz. Özdemir, 2000: 28). Türkiye ise bu ülkelerden sadece biriydi. “30 Ekim 1961’de imzalanan Ankara Sözleşmesi ile Türkiye’den” (Kuruyazıcı, 2001: 3) çok sayıda insan, o yıllarda Türkiye’de işsiz olmaları sebebiyle de, Almanya’ya göç ettiler. Türkiye’nin çeşitli bölgelerinden göç eden bu insanların tek amacı daha iyi bir hayat kurabilmek için bir süre çalışıp para biriktirmek, geri dönmek ve ailelerine daha iyi yaşam koşulları sağlamaktı (bkz. Ateş, 2009: 22).

Tamamıyla ekonomik temellere dayalı olarak yapılan bu göçün amacı zaman içerisinde ortaya çıkan başka etkenler neticesinde farklı bir hal aldı. Bunda özellikle Almanya’nın yabancılar politikasında yaptığı değişiklikler önemli bir role sahiptir. 1973 yılında işçi alımları durdu, ancak bazı düzenlemeler sayesinde göçmenlere eşlerini ve çocuklarını da yanlarına alma hakkı tanındı. Bununla beraber kimi işçilerin biriktirdiği paranın Türkiye’de iyi bir hayat için yeterli olamayacağı düşüncesi, kiminin işini bırakıp Türkiye’de tekrar işsiz kalma korkusu Almanya’daki birkaç yıllık yaşamı uzun yıllara dönüştürecek olan sebeplerdi (bkz. Ercan, 2001: 6).

Almanya’da eş ve çocuklarla kurulan bu yeni hayat renkli olmasının aksine tam bir bocalamadan ibaretti. Baba çalışırken ev işleriyle uğraşan annenin dil bilmediği için dış dünyayla bağlantısı yoktu. Çocuklar ise gündüz okulda ve sokaklarda Alman hayatı yaşıyor, akşam evlerine döndüklerinde ise geleneksel yaşamlarını sürdürmeye devam ediyorlardı. Almanların da misafir işçilere geçici gözle bakmaları, onlarla iletişimlerinin sınırlı olması uyum sürecini zora sokan ve bu bocalamaya katkıda bulunan diğer bir faktördü.

2.1. Yeni Bir Yazının Doğuşu

Almanya’da Türk azınlığın giderek artması, hemen hepsinin neredeyse aynı ya da benzer uyum sorunları yaşaması, bu küçük toplumun kendini ifade etme gereksinimi ile birlikte Türk veya Alman yazarların, bilimcilerin, siyasilerin vb. konuya ilgileri de ortaya çıkmış, giderek yazın dünyasında, kitle iletişim araçlarında ve filmlerde de konu edilmeye başlanmıştır. Zorluklar içinde geçen bir hayatı tüm çıplaklığıyla birilerine anlatacak bir yazın mutlaka olmalıydı. Kuşaklar geçtikçe farklı bir hal alan bu yazından şöyle bahsedilir:

“ilk kuşak yazarlar, kendi sorunlarını en iyi şekilde dile getirebilen nesri seçti. Böylece onların ana konularını, Alman toplumunda karşılaştıkları her türden güçlükler, çektikleri acılar, yabancı dil sorunu, vatan hasreti, yalnızlık, uyumsuzluk, topluma uyum, toplumdaki dışlanma ve bunların beraberinde getirdiği sorunlar oluşturmuştur. Aşırı bir duyarlılıkla karmaşık iç dünyalarını günlük yaşamdan kesitlerle yansıtmaya çalışmışlardır” (Zengin, 2000: 103–104).

İşlenen konuların niteliği bakımından ilk kuşağın yazınına "acı çekenlerin yazını" (Kuruyazıcı, 2001: 19) adı verilmişti. Ancak bu da misafir işçi yazını (Gastarbeiterliteratur) adı altındaydı.

Seksenli yıllarda ortaya çıkan ikinci kuşak hem küçük yaşta Almanya'ya gelen hem de orada doğmuş çocuklardan oluşmaktaydı. Aralarında bugünün ünlü yazar ve yönetmenleri (Osman Engin, Fatih Akın vs.) de bulunmaktaydı. Ancak ikinci kuşağın gençleri bir yanlarının hâlâ ana vatanda olması yüzünden "ne tam anlamıyla buraya ait hissediyorlardı kendilerini ne de kendi istemleri dışında terk ettikleri anavatanlarına" (Kuruyazıcı, 2001: 20). Bu arada kalmışlık onları âdeta bir kimlik arayışına sokmaktaydı ve eserlerindeki bavulunu bir toplayıp bir açan (bkz. İki Arada /Alev Tekinay) karakterler gibi iki dünya arasında gidip gelmekteydiler.

Doksanlı yıllara gelindiğinde ise Almanya'da doğmuş, toplumsallaşma sürecini orada tamamlamış, Almancaya tamamıyla hâkim bir kuşak vardır. Artık ne çekilen acıların, sıkıntıların ifadesi ne de kimlik arayışı vardır. Özünde Türk olan ama Alman gibi düşünüp yaşayan, Alman-Türk (Deutsch-Türkisch) olarak adlandırılan üçüncü kuşak yazarlar ve şairler ebeveynlerinin göç hikâyelerine etnografik bir odakla bakarlar (bkz. Boyacı, 2010: 881).

42

Almanya'daki ikametlerinin her daim kısa olacağı düşünülmesinden dolayı Almanya'daki Türklerin oluşturduğu yazına önceleri "Misafir İşçi Yazını" adı verildi. Ancak bu ikamet uzun sürmesi sebebiyle adlandırmak için başka kavramlar arama yoluna gidildi. Bu amaçla "Yabancılar Yazını" ve "Sadece Alman Yazını Olmayan Yazın" gibi kavramlarla adlandırıldı. Bugün gelinen noktada Türk-Alman yazını sadece göçmen yazını olarak adlandırmak mümkün değildir.² Üçüncü kuşakla beraber artık Türk-Alman filmlerinden bahsetmenin de mümkün olduğu günümüzde "Türk-Alman Yazını" kavramını kullanmak yanlış olmaz.

2.2. Türk-Alman Sineması ve Fatih Akın

Türk-Alman sineması Almanya'da doğup büyüyen Türklerin doksanlı yıllardan sonra sinema çalışmalarında da başarılı olmalarıyla ortaya çıkan ve bu yazın içinde ürünlerini veren bir alandır. Her ne kadar doksanlı yıllardan bu yana güncelliği devam etse de öncesinde de yapılmış önemli ve ödül almış filmler bulunmaktadır. Yetmişli ve seksenli yılların erken dönem yönetmenleri yabancılaşma, yalnızlık ve arada kalmışlık gibi konular üzerine

² Yüksel Pazarkaya dış göç yazını adlandırmada yaşanan bu kavram karmaşasını "Almanya'da doğmuş, büyümüş, Almanya'da sosyalizasyonunu gerçekleştirmiş ve sonunda da Almanca yazan insanların yazınına artık göçmen yazını denemez" (Karakuş 2001: 82) sözleriyle açıklığa kavuşturur. Nilüfer Kuruyazıcı ise iki ülke, iki kültür ve iki dil arasında yaşayan insanların ürettiklerini bir "ara alan" olarak nitelendirerek bağımsız bir "üçüncü alan"dan bahseder ve bunu "Alman dilinde oluşan yabancılar yazını" olarak adlandırır (bk. Kuruyazıcı: 2001: 10).

filmler yaparken doksanlı yıllardan günümüze uzanan geç dönem yönetmenlerinin bu konulardan uzaklaştığı görülür. İlk dönem filmlerinde kadın genellikle baskı altındadır, ancak geç dönem filmlerinde de zaman zaman bunun varlığı hissedilir (bk. Deliormanlı, 2006: 66). Erken dönem filmlerden bir tanesi de Tefvik Başer'in 1986 yılında yapmış olduğu koca baskısı altındaki bir kadının dramını konu alan "40 m² Almanya" adlı filmidir. Benzer bir durum geç dönem filmi "Kurz und Schmerzlos"ta da Ceyda karakterinin aile baskısıyla karşımıza çıkacaktır.

Günümüze dek olan süreç içerisinde Almanya'daki Türklerin sinemada da önemli bir yer edindiğini Münih'te sinema yazarlığı yapan M. Köhler bir yazısında şöyle açıklamaktadır³:

"Bir azınlık grubunun mağduriyetini anlatan göçmen sineması devri artık geride kaldı. Göçmen sineması büyük ölçüde Türk kökenli yönetmenlerin elinde.

(...)

1990'lı yıllardan beri yerini sağlamlaştırmış bir kavram olan Alman-Türk sineması, Alman Film Enstitüsü'ne göre "Cinema du métissage" yani karma sinemadaki "uluslararası fenomenlerin bir parçası" olmanın yanısıra aynı zamanda "Alman kültürel yaşamında Türklerin kendilerinden daha emin bir şekilde yer almalarını da sağlamıştır" (Köhler, Goethe Enstitüsü Online Servisi).

Köhler'in bahsettiği bu kendinden emin olma durumu tamamıyla üçüncü kuşağın uyum süreciyle alakalı bir sorununun kalmamasına dayanmaktadır. Bu kuşağın gençlerinin ruhsal-bedensel gelişimlerini ve toplumsallaşma süreçlerini Almanya'da yaşamaları da bunun en temel sebebidir. İşte bir yanı Alman bir yanı Türk olan bu gençlerden biri olan Fatih Akın Türk-Alman sinemasının özünü verdiği bir röportajda "Biz iki kültür arasındaki köprüler gibiyiz. Batı ile Doğu'yu birleştiriyoruz ve iki kültürden de besleniyoruz." (Erdem, Sabah Gazetesi) sözleriyle anlatmaktadır. Bir başka röportajında ise filmlerindeki çok kültürlü atmosferin dayandığı fikre "Ben milliyetlere inanmıyorum. Bence çok eski bir fikir bu" (Arman, Hürriyet Gazetesi) sözleriyle açıklık getirmektedir. Nitekim Kurz und Schmerzlos filminde de başrol oyuncularını farklı kökenlerden gelmektedirler.

Araştırma nesnesi olarak belirlediğimiz ilk uzun metraj filmi *Kısa ve Acısız*'i 1998 yılında çekmiştir. O yıllarda hem kendisinin hem de filmin başrol oyuncularının genç olmasından dolayı filmde hem gençlik sorunlarına hem de gençlik alt kültürlerine ait çeşitli örnekler de bulunmaktadır.

³ Çeviren: Murat Çelikkafa

3. Almanya'da Gençlik Alt Kültürlerini Oluşturan Etmenler

Türkiye'nin dört bir yanından Almanya'ya giden işçilerin bir taraftan kendilerini bu ülkede geçici olarak görmeleri diğer taraftan da Almanların onlara aynı gözle bakmaları her iki tarafın arasına bir duvar örmüş ve gelecekte yaşanacak olan sorunların temelini oluşturmuştur. Böyle bir anlayış aradan geçen zaman içinde Türk işçileri getto yaşam tarzına sürüklemiştir. Bu yaşam modeli ise dinî inançlara ve geleneklere daha sıkı bağlanmış bir göçmen kültürü ortaya çıkarmıştır (bkz. Asar 2008: 8).

Küçük yaşlarda Almanya'ya gelen ikinci kuşak üyeleri toplumsal olarak dışlananın tam ortasında kalmışlardır. Türkiye'deki sosyal ortamından ayrılıp dilini hiç bilmediği bir ülkede arkadaşsız kalan, dışlanan, Alman gibi olma korkusuyla aileleri tarafından baskı gören, eğitim sistemine uyum sağlayamayan ikinci kuşak gençliği öteki olmanın bunalımıyla toplumda egemen kültürün hep dışında kalmıştır. Ayrımcılığın yanında geleneklerine sıkı sıkıya bağlanmış ailenin yaşam tarzıyla uyumsuz Alman toplum yapısı bir kısım gençlerin boşluğa düşerek alkol, kumar, eroin gibi kötü alışkanlıklara sürüklenmesine, uyuşturucuyu bir kaçış yolu olarak benimsemesine, bir kısmın ise koyu milliyetçi bir kimliğe bürünmesine yol açmıştır. Bu hâldeki Türk gençliğinin ortak buluşma noktası sayıları git gide artan Türk kahvehaneleri olmuştur (bkz. Bedirhan, 2009: 4; Tosun, 2006: 69-137). Gençler kahvehanelerde bilardo, tavla vs. oyunlar oynayabilecekleri, uydu yayımları sayesinde Türk kanallarını izleyebilecekleri, alkollü ve alkolsüz içecekleri tüketebilecekleri bir sosyal ortam oluşturmuşlardır. Egemen kültürden, toplumdaki, kendi çevresinden uzaklaşan genç "outsider" kimliğine bürünüp tepki duyduğu dünya ile kendi dünyası arasına mesafe koyar (bkz. Asutay, 2003: 27).

Doksanlı yıllarda Türk-Alman filmlerinin gündeme gelmesiyle iki toplum arasındaki karmaşanın yarattığı bunalımlar ve buna bağlı oluşan alt kültür öğeleri filmlerde de yerini almıştır. Özellikle Hamburg çevresinde şekillenen Türk-Alman sinema sektörünün önde gelen isimlerinden Fatih Akın'ın "Kurz und Schmerzlos" (Kısa ve Acısız) adlı filmi bu kültürel dokuyu yansıtmaktadır.

3.1. Türk-Alman Filmi "Kurz und Schmerzlos'ta Gençlik Alt Kültürleri ve Sorun Odakları

Fatih Akın, çocukluk yıllarından beri sinemaya düşkündür ve o yıllarda yazmaya başladığı hikâyeleri lise yıllarında senaryoya çevirir ve "Kurz und Schmerzlos" filmi bu senaryoda temellendirir. Kendisi de 16 yaşındayken dazlaklara karşı olan bir çetenin üyesidir ve zaman zaman iki taraf arasında gerçekleşen kavgalarda yer alır. Ancak işin içine uyuşturucu girince bu çevreden hemen uzaklaşır. Çete üyesiyken Sırp asıllı bir arkadaşının Arnavut mafyasıyla başının derde girmesi ve bu yüzden

Yugoslavya'ya kaçması "Kurz und Schmerzlos" filmi için esin kaynağı olur ve filmde de bu yaşananlara benzer olaylar yer almaktadır (bkz. Behrens/Töteberg, 2011: 9-34).

Film Hamburg'ta yaşayan üç farklı kökenden arkadaşın (Türk, Yunan, Sırp) daha önce suç dünyasına bulaşmalarından ileri gelen bazı olayları konu alır. Türk asıllı göçmen bir ailenin oğlu olan Cebrail (Mehmet Kurtuluş) cezaevinden yeni çıkmıştır ve cezaevi hayatı onun için gerçek bir tecrübe olmuştur. Artık her türlü kirli işten uzak durarak Türkiye'de yeni bir hayat kurmayı istemektedir. Yunan asıllı Costa (Adam Bousdouko) hırsızlık yapmaktadır ve Cebrail'in kız kardeşi Ceyda (İdil Üner) ile ilişki yaşamaktadır. Sırp asıllı Bobby (Aleksander Jovanovic) ise uyuşturucu ve silah işleri ile uğraşmaktadır. Bobby, Arnavut mafyasıyla bir iş yapmaya karar verir, ancak verilen görevi yerine getiremez. Mafya Bobby ve işin içindeki diğer adam olan Costa'nın peşine düşer. Mafya lideri Bobby'yi öldürür. Costa da Bobby'nin intikamını almak isterken öldürülür. Bunun üzerine Cebrail her ne kadar suç işlememeye karar veriyse de iki arkadaşını öldüren mafya liderini öldürür.

Bir grup gencin sokakta kavga ettiği sahnelerle başlayan film daha en başında bir gençlik filmi olduğunun habercisidir. Cezaevi yıllarından sonra ilk kez ağabeyinin düğününde karşılaşan Cebrail ve Bobby birbirlerine uzun uzun sarıldıktan sonra Bobby Cebrail'e kız arkadaşını tanıtmak ister. Bu tür karşılaşmalarda biraz daha resmî bir dil kullanmanın aksine Bobby arkadaşını Cebrail'i kendine has üslubuyla şöyle takdim eder:

Bobby: "Alice, bu kim biliyor musun? Nereden bileceksin bebeğim... O bir efsane. Altona'daki en sert adam... Televizyondaki adamları boş ver! Onlar birer hiç. Bu adam gerçek bir katil. Adi bir o... çocuğu" (Kurz und Schmerzlos, 00:04:47 – 00:05:00).

Hem ana hem de yan karakterlerin kendi aralarında kullandıkları benzer söylemler filmin birçok sahnesinde yer almaktadır. Ancak bu söylemlerin birbirini tekrar etmemesi amacıyla sadece bir örnek vermeyi yeterli buluyoruz.

Sokaklarda başlayan filmin yine sokaklarda devam eden bir sahnesinde kahramanlar Cebrail, Bobby ve Costa yolda yürürlerken üçünün de ortak arkadaşı olan Nejo (Fatih Akın) ile karşılaşır. Nejo bu esnada yanındaki arkadaşının perküsyonu ile yaptığı müziğe kapılarak dans etmektedir. Costa, Nejo'yu fark ettiği sırada hemen karşısına geçer ve karşılıklı aynı figürleri yaparak dans ederler, diğer taraftan Bobby de benzer figürlerle onlara eşlik eder. Bundan başka gençlerin selamlaşma şekilleri de aynıdır. Herkesçe bilinen tokalaşma biçimini kullanmak yerine kendilerini ifade ettikleri ellerini göğüs hizasında tutup başparmak aralığından birleştirme ve öpüşme şeklindeki selamlaşmayı kullanırlar. Bu esnada özellikle Cebrail ve Nejo birbirlerine hitap ederlerken "moruk" sözcüğünü kullanırlar. Bu selamlaşma

ve hitap şekli tamamıyla gençlere özgü bir biçim ve gençlik jargonu dediğimiz bir gençlik alt kültür dilidir.

Doksanlı yılların pop ve rap kültürü de gençlik yaşam tarzında kendi yerini almıştır. Bunu filmdeki karakterlerde de görmekteyiz. Erkek arkadaşı Bobby ile Arnavut mafya lideri yüzünden kavga eden Alice, soluğu Ceyda ve Cebrail'in evinde alır. Üçlü arasında şöyle bir konuşma geçer:

Ceyda: "Ne oldu?"

Alice: "Bir manyakla yemeğe çıktık. Bobby, yeni patronu olduğunu söyledi. Ama sonra onun bir pezevenk olduğu ortaya çıktı. Ben de çok kızdım ve orayı terk ettim."

Ceyda: "Ya Bobby?"

Alice: "O orada kaldı."

Cebrail: "Kim o herif?"

Alice: "Muhamer ya da g...veren. Onu tanıyor musun?"

Cebrail: "Bahsini duymuştum."

Alice: "Peki ne diyorlar?"

Cebrail: "Mesela bir g...veren olduğunu."

Alice: "O g...veren yüzünden tüm gecem mahvoldu."

Cebrail: "Heee heeyyy.. Yapma.. Gece daha bitmedi" (Kurz und Schmerzlos, 00:38:07 – 00:38:44).

Bundan sonra bir bara giden üçlü ortamdaki diğer gençler gibi dönemin *rap* müzikleriyle ve bu müziğin kendine has figürleriyle dans etmektedirler. Ellilerde esen *rock* fırtınasına doksanlarda pop kültürüyle beraber rap müzik de eklenmiştir. Disko ve bar gibi eğlence mekânları gençliğin sorunlardan uzaklaşip kendi arkadaş gruplarıyla buluşup hoşça vakit geçirdiği yerlerdir. Filmde de erkek arkadaşı ile arasında geçen tartışmadan sonra keyfi kaçan Alice, arkadaşlarıyla barda eğlenerek sorunlarından uzaklaşmaktadır. Gerek kahramanların kendi aralarında kullandıkları dil gerekse o yıllarda popüler rap şarkılarında kullanılan dil her zaman argodur ve küfürdür. Gençliğe özgü bu kullanım bugün de farklı çevrelerde farklı söylemler olarak karşımıza çıkmaktadır. Gençliğin olduğu her yerde farklı söylemlerin ve eylemlerin de olacağı gerçeği unutulmamalıdır.

3.2. Sorun Odakları

Film kahramanları Costa, Bobby ve Cebrail'in tanıtıldığı karelerin olduğu bir sahnede Bobby'nin üzerindeki aile baskısı restoranda amcasıyla yaptığı bir kavgada kendini göstermektedir. Amcasının Bobby ile yaptığı diyalog bunu doğrulamaktadır:

Boby'nin amcası: "Bobby duyduğuma göre Arnavutlarla gezmormuşsun."

Boby: "Hayır, böyle bir şey yok."

Boby'nin amcası: "Bana yalan söyleme seni hayvan."

Boby: "Lütfen yapma Amca. Lütfen yapma!"

Boby'nin amcası: "Seni bir daha burada görmeyeyim! Ölmüş annenin üstüne yemin ederim ki kemiklerini kırarım" (Kurz und Schmerzlos, 00:02:26 – 00:02:43).

Amcasının Boby'nin hayatında baskın bir kişiliği oluşu ve kendi hayat görüşüne göre onu yönlendirmesi aslında dış göç yazınında tipik bir birinci ve ikinci kuşak çatışmasının izleridir. Diğer taraftan Cebrail'in cezaevinden çıktığı sahnede babasının elini öperken babasından önce tokat yemesi sonra sarılmaları ve akabindeki düğün sahnesinde Cebrail'in kız kardeşi Ceyda'nın sigarasını salonda içmek yerine tuvalette içmesi, Cebrail, Boby ve Costa'nın birlikte film izlemeyi planlayarak sokakta yürüdükleri bir sahnede Costa'nın "Hey çocuklar, bana gidemeyiz çünkü videomu geçen hafta sattım" (Kurz und Schmerzlos, 00:47:45) demesinin üzerine Cebrail'in verdiği "Bize gidersek babamla ibadet etmek zorunda kalırız" (Kurz und Schmerzlos, 00:47:49) şeklindeki karşılık yine aile baskısını ve bu kuşaklararası çatışmanın kültür farkı gözetmediğini göstermektedir.

Toplumsal gerçekliğin yazındaki eserlerde kendini göstermesi döneme ait özelliklerin bir yansıması olması açısından önemlidir. Baumgärtner "toplumsal gerçekliğin gençlik yazınında giderek daha fazla konu edildiğini" (Aktaran: Asutay, 2012: 100) belirtir. Doksanlı yıllarda git gide artan toplumsal yozlaşma yaşamın her anında yerini almıştır. Maddeci ve pragmatist yaklaşımların etkisi altındaki gençlik her türlü kirliliğe kısa yoldan köşeyi dönmenin peşindedir. Bu bağlamda 1998 yılında çekilen bu filmin benzer yaklaşımlardan izler taşıması normaldir. Filmde ikinci kuşak geçliğinden olan Boby'nin Arnavut mafyasıyla çalışabilmek için kendisini kanıtlaması ve bunun için de mafya liderinin alacağını tahsil etmesi gerekmektedir. Başka bir çetenin uyuşturucu satıcısı olan kişiyi takip eden Boby, bunu kurnazlıkla halletmeyi tercih eder ve bir kebabçı dükkânına girerek "hey şu adam var ya... Sizin mekânınızda eroin satıyor" (Kurz und Schmerzlos, 00:31:44 – 00:31:47) der. Bunun üzerine dükkândan çıkan üç kişi Boby'nin gösterdiği kişiyi döverler. Sıradan bir çete kavgası gibi görünen bu olayın ardında aslında derin bir toplumsal bunalım yatmaktadır. İkinci kuşak gençlikten olan Boby zaten bu kuşağa özgü olan kimlik bunalımını üzerinde taşımaktadır. İşsizlik sorunu ve kendi ailesinden gelen baskılar da onu toplum dışına iterek mafya ile iş birliği noktasına getirmiştir. Diğer taraftan sıradan bir kebabçı dükkânını işleten üç genç de o bölgede uyuşturucu satmaktadır. Ayrıca Costa da hırsızlık yaparak geçimini sağlamaktadır. Öyle ki çaldığı bir dizüstü bilgisayarı sıkı bir pazarlıkla en

yakın arkadaşı Bobby'e satmıştır. İşte tüm bunlar içinde bulunulan toplumsal bunalımın ve beraberindeki yozlaşmanın yansımalarıdır.

Gençliğin bunalımları siyasal, kültürel ve toplumsal bağlamda kalıplara sıkıştırılmış bir gençlik anlayışına karşı gençlerin kendi var olma savaşını vermesinden kaynaklanır. Bu yüzden toplumdan kaçmak, özgür olmak düşüncesi gençlerde önemli bir hâkimiyete sahiptir (bkz. Asutay, 2012: 106). Bu durumun filmdeki yansıması ise Cebrail ile Alice arasında geçen bir diyalogda ortaya çıkmaktadır:

Alice: "Gerçekten Türkiye'ye dönecek misin?"

Cebrail: "Evet."

Alice: "Peki neden?"

Cebrail: "Buna hapiste karar verdim. Hücrede tek başına oturuyorsun ve yapayalnızsın. Sana ne zaman kalkacağını, ne zaman yürüyeceğini, ne zaman yemek yiyeceğini söylüyorlar. Senden almadıkları tek şey rüyaların oluyor ve Türkiye'de asla yalnız kalmazsın. Herkes birbirini tanır. Etrafın akrabalarla çevrilidir. Çok sıcak ve canlıdır."

Alice: "Peki ne iş yapacaksın?"

Cebrail: "Hep sahilde bir kafem olsun istemişimdir. Güney sahilinde bir yerde... Bütün gün sahilde takılıp, tekne kiralayıp dalgaların kıyısında kızları seyretmek" (Kurz und Schmerzlos, 00:41:06 – 00:41:50).

Cebrail, Alice'e hayalini anlatırken bu hayalini gerçekleştirmek istediği yerin Türkiye olduğunu söylemektedir. Cebrail'in Almanya'daki ikinci kuşak göçmen gençlik olmasının bundaki payı büyüktür. Sahip olduğu kimlik bunalımını, Alman toplumu içindeki yalnızlığını bir bakıma Türkiye'deki arkadaşlarıyla ve akrabalarıyla yeneceğine inanmaktadır. Diğer taraftan da cezaevi yıllarından gelen özgürlük özlemini Türkiye'de güneyde bir sahilde bir kafe açarak, tekne kiralayıp denize açılarak gidermeyi düşünmektedir. Her genç gibi Cebrail de hayallerine kavuşup özgür olmayı dilemektedir.

Yetmişli yıllarda değişmeye başlayan kültürel değerler karşısında gençlik seçeneklere mahkûm olmuştur. Bu seçeneklerin ilkinde egemen toplum değerleriyle uzlaşmak yatmaktadır. İkinci seçenek ise toplumdan uzaklaşmak, bunalıma girmek, hatta uyuşturucuyu bu bunalımdan kaçış aracı olarak bellektir (bkz. Asutay, 2012: 178). Her kültürde var olan gençliğin sorun alanları Almanya'da da özellikle göçmen gençlik içerisinde etkili olmuştur. Kendini ne Türkiye'ye ne de Almanya'ya ait hisseden ve bunun bunalımı içindeki ikinci kuşak gençliği Alman toplumundaki ırkçılık, işsizlik, bütünleşme vb. sorunlar sebebiyle de alt kültür çevrelerine sızan uyuşturucunun tuzağına düşmüştür. Onlar için uyuşturucu her an birlikte

oldukları sorunlardan kaçış yoludur. Doksanlarda oluşmaya başlayan tüketim düzeni gençliği de tüketmektedir (bkz. Asutay, 2012: 183). Fatih Akın, filminde kendisinin canlandığı Nejo karakteri ile bu duruma gönderme yapmaktadır. Filmde Nejo'nun ağzından çıkan cümleler gerçekte de karşılığını bulmaktadır:

Nejo: "Artık kesin çocuklar."

Costa: "Daha başlamadık bile."

Nejo: "Bu şey öldürücü, ben bırakıyorum."

Boby: "Sen uyuşturucuyu bırakamazsın, seni tanıdığımдан beri uyuşturucu satıyorsun, senin ikinci adın uyuşturucu. Sen uyuşturucusun, uyuşturucuyu bırakamazsın."

Nejo: "Evet ama kendimi tanıdığımдан beri sorunlarım var, dostum. Eskiden küçüktü şimdi ise büyük" (Kurz und Schmerzlos, 00:48:40 – 00:48:59).

Zamanın tükettiği değerler diğer taraftan sorunları büyütmektedir. Bütünün bir parçası olamayan bir kısım gençlik ise çareyi uyuşturucuda aramaktadır.

Sonuç

"Kurz und Schmerzlos" filmi kahramanlarının Almanya'da yaşayan gençlik alt kültür özelliklerine sahip azınlık gençlerinin oluşturduğu, bu gençlerin yaşadığı bunalımları, kimlik arayışlarını, kendi alt kültür çevrelerini anlatan bir filmidir. Toplumsal gerçekliğin yazında ve filmlerde yer edinmesi dikkate alınırca Türk-Alman yazınında da gençlik 12 – 30 yaş aralığının işaret ettiği kesimdir. Filmde sorun odaklarının alt kültür öğelerinden daha fazla olduğu görülmektedir. Bu sorun odakları ise Türk-Alman yazınında kuşaklar arası çatışmalar, işsizlik, aile baskısı, toplumdan kaçıp özgür olma isteği, hırsızlık ve uyuşturucu kullanımı olarak karşımıza çıkmaktadır. Sorun odaklarının yanında oluşan alt kültürler ise gençliğe özgü dil kullanımı ki bu genellikle argo söylemlerden oluşmaktadır, sokaklar, disko ve bar gibi ortamlar, bu ortamlarda çalınan rap müzik ve bu müziğe ait figürler ekseninde yer almaktadır. Tüm bu öğelerin söz konusu olduğu sahneler de dâhil olmak üzere filmin bütününde gençliğe ait argo söylemlerden başka sövgüler de kullanılmıştır. Bu tipik gençlik argosu da ona gençlik filmi olma özelliğini kazandırmaktadır. Ayrıca uyuşturucu ve şiddet sorun odağı çerçevesinde gelişen olaylar bakımından da sorun odaklı gençlik yazını ürünüdür.

Filmin yapım yılı (1998) dikkate alındığında sorunlarla başlayan bir göç hikâyesinin yeni sorunlarla boyut değiştirdiği görülmektedir. İki kültürün, iki dünyanın arasında kalan ikinci kuşak göçmen çocuklarının popüler kültür ile beraber bunalımlarını üzerlerinden atıp özgürleşme

hayalleriyle dolu oldukları görülmektedir. Bu yönüyle film tipik ikinci kuşak gençliği özelliklerini de yansıtmaktadır.

KAYNAKLAR

- Arman, Ayşe. "Abi Resmen Almanım Ben!";
<http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/ShowNew.aspx?id=209192>, (E.T.: 22.06.2012)
- Asar, Mevlüt (2008). Türkiyeli Göçmenlerin Sosyal ve Kültürel Konumu Günümüzde İşçi Göçü. *Die Gaste*, S. 2, s.8
- Asutay, Hikmet (2001). Gençliğin Dili. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*.3(2). s. 1-21
- Asutay, Hikmet (2003). J.D Salinger ve Atılım Romanı. *Dil Dergisi*, S. 119, s.24-32
- Asutay, Hikmet (2012). *Gençlik Edebiyatı ve İlkgençlik Romanı*. İstanbul: Kriter Yayınları.
- Ateş, Seyran (2009). *Der Multikulti-Irrtum*. Berlin: Ullstein Buchverlage GmbH.
- Bahar, Halil İbrahim (2009). *Sosyoloji* (3. Baskı). Ankara: Uşak Yayınları.
- Bedirhan, Yaşar (2009). Avrupa Birliği Ülkelerinde Yaşayan Çocukların Uyum Sorunları ve Çözüm Önerileri. *Akademik Bakış*. Sayı 16, s.1-7.
- Behrens, Volker / Michael TÖTEBERG (2011), (Der.) "Fatih Akın, Im Clinch-Die Geschichte meiner Filme" Hamburg: Rowohlt.
- Boyacı, İsmail (2010). Pazarkaya Örneğinde Göçmen Türk Aydınının Kimlik Problemi ve Bu Problemin Çözümü. *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*; Vol. 5/2 s.878-896
- Deliormanlı, Ece (2006). *Fatih Akın'ın "aksanlı" Sineması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Ankara Üniversitesi.
- Doğan, İsmail. "Bir Alt Kültür Olarak Ankara Yüksel Caddesi Gençliği";
<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/498/5932.pdf>, erişim: 25.05.2012
- Ercan, Ayten (2001). *Schulte: Aspekte und Probleme der Kooperation zwischen deutscher Grundschule und türkischen Eltern*. Yayımlanmamış Lisans Bitirme Tezi, Eğitim Bilimleri Münster Üniversitesi.
- Erdem, Aynur. "En Çok Annemin Tepkisinden Korktum";
<http://arsiv.sabah.com.tr/2004/02/22/cp/gnc114-20040222-102.html>, (E.T.: 22.06.2012)
- GTS (Güncel Türkçe Sözlük) ;
http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.4fbc2ad510ff64.10999446, (E.T.: 24.05.2012)
- Karakuş, Mahmut (2001). Yüksel Pazarkaya ile Göçmen Yazını Üzerine Bir Söyleşi. *Gurbeti Vatan Edenler Almanca Yazan Almanyalı Türkler*; (der.: N. Kuruyazıcı / M. Karakuş) Ankara: Kültür Bakanlığı, s. 73-82
- Köhler, Margret. "Öfkeli Sosyal Eleştirel Görüntülerden Kaçınma", "Türk-Alman Sinemasının Egemenliği";
<http://www.goethe.de/ins/tr/lp/ges/mig/kum/tr3522007.htm>, (E.T.: 22.06.2012)

- Kuruyazıcı, Nilüfer (2001). "Almanya'da Oluşan Yeni Bir Yazının Tartışılması"; *Gurbeti Vatan Edenler Almanca Yazan Almanyalı Türkler*; (der.: N. Kuruyazıcı / M. Karakuş). Ankara: Kültür Bakanlığı, s.3-25
- Nilsen, Allen Paace & Donnelson, Kenneth L (2009). *Literature For Today's Young Adult's*, 8th edition. USA: Pearson.
- Özdemir, Cem (2000). *Deutsch oder Nicht Sein?*. Berlin: Verlagsgruppe Lübbe GmbH & Co. KG.
- Tosun, Akil Fikret (2006). *Almanya'da Yaşayan Türk Yönetmenlerin Filmlerinde Göçmen Olgusu*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Güzel Sanatlar Enstitüsü Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Zengin, Dursun (2000). Göçmen Edebiyatı'nda Yeni Bir Yazar: Mehmet Kılıç ve "Fühle Dich Wie Zu Hause" Adlı Romanı. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, C. 40, sayı 2-3, s.103-128.

KISALTMALAR

GTS: Güncel Türkçe Sözlük

ERIC: The Educational Resources Information Clearinghouse

NAEP: National Assessment of Educational Progress